

Obsah

PŘEDMLUVA.....	9
1. PŘEDPOKLADY VZNIKU ARCHEOLOGIE JAKO VĚDNÍHO OBORU.....	14
1.1. Teoretické: Aspekty myšlenkového světa u kolébky archeologie.....	14
1.1.1. Klasické starožitnosti: vzor pro „domácí“ archeologii.....	14
1.1.2. Romantismus: živná půda pro rozvoj zájmu v „neklasické“ Evropě.....	17
1.1.3. Nacionalismus a historismus: nová hnací síla archeologie.....	20
1.1.4. Filologie: cesta ke kořenům evropského lidstva a národů.....	23
1.1.5. Folkloristika: cesta za duchem národa.....	25
1.1.6. Etnologie: první kroky k reálnému poznání člověka minulosti.....	28
1.1.7. Evolucionismus: myšlenka, jejíž čas teprve přijde.....	30
1.1.8. Průmyslová revoluce: zdroj hmotných pramenů archeologie.....	31
1.1.9. Archeologie: název a jeho obsahové proměny.....	33
1.1.10. Romantická archeologie: výsledek vzájemného působení předpokladů.....	35
1.1.11. Archeologové jako lidé.....	39
1.2. Předpoklady praktické: Organizace vědecké práce a budování její instituční základny.....	42
1.2.1. Vědecké společnosti.....	42
1.2.2. Muzea.....	44
1.2.2a. Muzea zemská, národní a státní.....	45
1.2.2b. Národní muzeum v Praze.....	48
1.2.2b.1. Vznik a počátky archeologické sbírky Národního muzea.....	50
1.2.2b.2. Archeologický sbor Společnosti Národního muzea.....	55
1.2.2b.3. Archeologická sbírka Národního muzea v péči Sboru.....	66
1.2.2c. Regionální muzea a muzejní (archeologické) spolky.....	68
1.2.2d. Ostatní sbírky.....	72
1.2.3. Univerzity.....	76
1.2.4. Sjezdy a kongresy.....	81
2. PRAMENNÁ ZÁKLADNA.....	83
2.1. Způsoby získávání archeologických památek v terénu.....	84
2.1.1. Náhodné nálezy.....	85
2.1.2. Povrchový průzkum.....	88
2.1.3. Terénní výzkum: vykopávky a jejich metody.....	89
2.1.4. Terénní dokumentace.....	92
2.1.4a. Písemná.....	93
2.1.4b. Kresebná a plánová.....	95
2.1.4c. Fotografická.....	98
2.1.4d. Fyzická.....	98
2.1.5. Zacházení s nálezy na nalezišti.....	98
2.1.5a. Keramika.....	99
2.1.5b. Kovy.....	99
2.1.5c. Uchování situace a přenos objektů „in situ“.....	99
2.2. Prameny arteficiální povahy: druhy nalezišť a nálezů.....	101
2.2.1. Prameny nemovitě.....	101
2.2.1a. Objekty pohřební povahy.....	101

2.2.1a.1. Ploché hroby kostrové.....	102
2.2.1a.2. Ploché hroby žárové.....	104
2.2.1a.3. Mohyly.....	105
2.2.1b. Objekty sídlištní povahy.....	110
2.2.1b.1. „Nákolní osady“.....	111
2.2.1b.2. Otevřená sídliště a obydlí.....	112
2.2.1b.3. Výrobní objekty a místa (dílny).....	114
2.2.1b.4. Hradiště.....	115
2.2.1b.5. Jeskyně.....	127
2.2.1c. Objekty kultovní povahy.....	129
2.2.1c.1. Kultovní místa, svatyně.....	129
2.2.1c.2. Megalitické objekty.....	129
2.2.1c.3. „Obětní kameny“.....	131
2.2.1c.4. Viklany.....	132
2.2.1d. Hromadné nálezy.....	133
2.2.2. Prameny movité.....	133
2.2.2a. Kamenná štípaná industrie a její suroviny.....	134
2.2.2b. Kamenná broušená industrie a její suroviny.....	135
2.2.2c. Bronzová industrie.....	138
2.2.2d. Železná industrie.....	142
2.2.2e. Keramika.....	142
2.2.2f. Jiné suroviny.....	146
2.2.2g. Mince.....	147
2.3. Prameny nearteficiální povahy: nálezy a pozůstatky.....	148
2.3.1. Nálezy archeobotanické.....	149
2.3.2. Nálezy archeozoologické.....	150
2.3.3. Nálezy antropologické.....	151
2.4. Zacházení s nálezy v muzeích a sbírkách.....	155
2.4.1. Ukládání.....	155
2.4.2. Konzervace a restaurace.....	156
2.4.3. Sbírková evidence.....	158
2.5. Zpřístupňování movitých archeologických památek.....	160
2.5.1. Muzejní výstavy dlouhodobé (expoziční) i kratší.....	161
2.5.2. Výstavy mimo muzea.....	164
2.6. Publikace hmotných pramenů.....	167
2.6.1. Knižní publikace – obecně.....	168
2.6.2. Knižní publikace – Čechy.....	169
2.6.3. Periodika nearcheologická.....	171
2.6.5. Ilustrace.....	178
2.7. Péče o archeologické památky.....	183
2.7.1. Ochrana památek na soukromém základě.....	183
2.7.2. Památková péče v rukou státu.....	184
2.7.3. Archeologická osvěta a veřejnost.....	186
3. INTERPRETACE.....	189
3.1. Metody vyhodnocení pramenů.....	189
3.1.2. Terminologie.....	191
3.1.3. Morfologie a klasifikace.....	193
3.1.4. Stratigrafická metoda.....	194

3.1.5. Současnost nálezů a nálezové celky.....	197
3.1.6. Regresivní (retrospektivní) metoda.....	198
3.1.7. Kartografie.....	200
3.2. Relativní chronologie a periodizace pravěku.....	204
3.2.1. Pravěk a další obecné pojmy.....	204
3.2.1a. Systém tří dob.....	205
3.2.1b. Tvarová chronologie kamenných nástrojů.....	211
3.2.1c. Chemická analýza a chronologie bronzů podle složení.....	212
3.2.1d. Pokus o chronologické roztřídění keramiky.....	216
3.2.2. Doba kamenná.....	217
3.2.2a. Obecně.....	217
3.2.2b. Předkeramická (paleolit).....	218
3.2.2c. Přejít od paleolitu k neolitu.....	223
3.2.2d. Keramická (neolit – eneolit).....	223
3.2.3. Doba bronzová.....	224
3.2.4. Doba železná.....	226
3.3. Absolutní chronologie.....	226
3.4. Hospodářský a společenský obraz nejstarší minulosti: modely.....	228
3.5. Kulturní obraz nejstarší minulosti: duchovní život „pohanů“.....	233
3.5.1. Pohanské náboženství a mytologie.....	233
3.5.2. Bůžkové a modly.....	238
3.5.3. Pohřbívání.....	243
3.5.4. Písmo a literatura.....	243
3.6. Etnická interpretace nálezů.....	246
3.6.1. Předindoevropské obyvatelstvo.....	250
3.6.2. Indoevropané – Indogermáni.....	251
3.6.3. Keltové (a předřímská doba železná).....	251
3.6.4. Germáni (a římská doba železná).....	254
3.6.5. Doba stěhování národů.....	258
3.6.6. Slované (a raný středověk).....	259
3.6.7. Jiné etnické celky.....	276
4. ODRAZ ARCHEOLOGICKÉHO POZNÁNÍ V ŽIVOTĚ A KULTUŘE DOBY.....	277
4.1. Místo „dávnověku“ v historickém (po)vědomí společnosti.....	277
4.2. „Nízká kultura“ – archeologické památky v lidových názorech.....	278
4.3. „Vysoká kultura“ – odraz v literatuře a výtvarném umění.....	281
4.3.1. Beletrie a drama.....	282
4.3.2. Poezie.....	287
4.3.3. Výtvarné umění.....	289
5. SHRNUÍ: MEZI STAROŽITNICTVÍM A POZITIVISMEM – PŘÍBĚH ROMANTICKÉ ARCHEOLOGIE V ČECHÁCH.....	297
5.1. První generace: romantikové starší časové vrstvy (20.–30. léta).....	300
5.2. Druhá generace: romantikové mladší časové vrstvy (40.–50. léta).....	305
5.3. Třetí generace: romantikové pozdní vrstvy (50.–60. léta).....	308
5.4. Bilance romantických generací.....	314
5.5. Dodatek: Přínos romantického období v heslech.....	319
I/ Po organizační stránce:.....	319
II/ Po odborné stránce:.....	320

6. BIBLIOGRAFIE	321
6.1. Literatura dokladová (do roku vydání 1879) – dobové publikace a prameny.....	321
6.2. Literatura výkladová (od roku vydání 1880) – zpracování.....	340
7. TEXTOVÉ PŘÍLOHY	361
První přehled hospodářského a společenského vývoje pravěkého lidstva.....	361
První archeologická zpráva M. Kaliny z Jäthensteinu: Drahobuz.....	362
První expozice (Národního) muzea v Praze.....	362
Nálezová zpráva z první fáze romantické archeologie: Kopidlno.....	362
O národní příslušnosti archeologických památek v Čechách.....	364
První úvaha o významu hradišť.....	365
Pravěk v Dějinách Františka Palackého.....	366
Archeologie v základním díle historické slavistiky.....	368
První výzkum „spečených valů“ v kontinentální Evropě: Plzeň-Bukovec.....	369
První tištěná přehledná úvaha o českých hradištích.....	370
První aplikace třídobého systému v Čechách.....	371
Zpráva o prvním oficiálním výzkumu v Čechách (Poběžovice).....	371
Návrhy na vybudování archeologie v Národním muzeu.....	372
První česká archeologická instituce.....	373
První úvahy J. E. Vocela o české archeologii.....	377
První návod k archeologické práci v terénu.....	380
Z Vocelovy odborné korespondence: dopis nejvýznačnějšího světového archeologa té doby.....	381
Zahraniční encyklopedický obraz českého pravěku.....	382
Obraz pravěkého lidstva podle srovnání s „přírodními národy“.....	383
První naučná archeologická povídka.....	384
Plán univerzitních archeologických přednášek v Praze.....	386
Zahajovací přednáška slovanských starožitností na univerzitě ve Vídni v roce 1851.....	387
Záchrana a ochrana archeologických památek na okresní úrovni.....	387
První uplatnění stratigrafie a rozpoznání slovanské keramiky.....	388
Návrh na systematický archeologický průzkum.....	390
Program prvního úspěšného archeologického časopisu.....	391
První tištěné systematické pojednání o českých hradištích.....	392
První úřední zákrok na ochranu archeologických památek.....	395
Záchrana a ochrana archeologických památek na zemské úrovni.....	396
Archeologie jako historie.....	397
Autochtonistovo srovnání archeologických památek slovanských a germánských.....	398
Úvahy o hradištích s kamennými valy.....	399
Hradiska jako předobraz hradů na konci romantické epochy.....	402
8. TEXTOVÉ TABULKY	404
I. Schéma pravěkého a raně středověkého vývoje v Čechách podle Matyáše Kaliny z Jäthensteinu.....	404
II. Funkce v archeologických a příbuzných institucích romantického období v Čechách.....	405
III. Schéma pravěkého a raně středověkého vývoje v Čechách podle Josefa Vojtěcha Hellicha.....	406
IV. Schéma pravěkého a raně středověkého vývoje v Čechách podle Jana Erazima Vocela.....	407
V. Schéma vývoje kamenné broušené industrie podle J. E. Vocela.....	408
VI. Generační schéma v české archeologii romantického období.....	409
9. REJSTŘÍK OSOBNÍCH JMEN	411
ZUSAMMENFASSUNG	417